

In memoriam Henny Wiering

(5 december 1929 - 13 oktober 2001)

Henny Wiering (5 december 1929 - 13 oktober 2001) deed van 1960 tot 1978 als geneticus onderzoek naar de overerving van de bloemkleur bij *Petunia* aan de Universiteit van Amsterdam. Van 1987 tot 1988 was hij directeur van de Amsterdamse Hortus Botanicus. Als entomoloog specialiseerde hij zich in de systematiek van de westpalearctische Apidae. Veel bijen en wespen verzamelde hij rond Bergen, Noord-Holland, in Frankrijk en in Turkije. Hij speelde een belangrijke rol in de Nederlandse Entomologische Vereniging. Twee keer was hij voor een periode van telkens zes jaar penningmeester. Later was hij verschillende keren lid van de kascommissie en samen met Terko Simon Thomas verzorgde hij de laatste jaren het jaarboek van de vereniging. Na zijn pensionering in 1988 was hij vooral actief in de sectie Hymenoptera.

Entomologische Berichten 62(2): 54-56

In de vroege ochtend van 13 oktober kwam er een plotseling einde aan het leven van Henny Wiering. Het was een grote schok, niet alleen voor zijn familie, maar ook voor zijn vele vrienden en kennissen. Een veelzijdig mens was heengegaan. Hij was bekend en geliefd binnen de Nederlandse Entomologische Vereniging. Hij was zeer actief betrokken bij het beheer van de entomologische collecties van het Zoölogisch Museum in Amsterdam. Daarnaast was hij in de bloembollenwereld tot voor kort degene die controleerde of de namen van de verschillende cultivars op tentoonstellingen zoals de West-Friese Flora wel correct waren. In zijn omgang met mensen was hij hulpvaardig, bescheiden, enthousiasmerend; in zijn werk was hij nauwgezet en kritisch en putte hij uit een rijke bron van kennis op het gebied van de systematiek van aculeaten en bolgewassen.

Henny's interesse in de bijen blijkt uit het feit dat hij tijdens zijn biologiëstudie (1948-1959) naast genetica als hoofdvak algemene entomologie als bijvak koos. Onder leiding van Prof. G. Barendrecht en geïnspireerd door Snodgrass' boek over de anatomie van de honingbij onderzocht hij het kopskelet en de kopspijeren bij *Prosopis* (nu: *Hylaeus*) *pectoralis*, een inlandse maskerbij die zijn nest maakt in verlaten rietsgaargallen. Het rijk geïllustreerde verslag toont ons een zeer nauwkeurig uitgevoerd onderzoek, zo kenmerkend voor Henny's manier van werken. Even kenmerkend is dat hij dit onderzoek nooit heeft gepubliceerd. Een verklaring daarvoor kan gezocht worden in zijn bescheidenheid, maar ligt waar-

Hans Nieuwenhuijsen¹ & Hans Duffels²

¹ Frans Halsstraat 10
1816 CN Alkmaar
hnieuwenhuijsen@zonnet.nl

² Tempelaarstraat 8
1901 PX Castricum
duffels@science.uva.nl

schijnlijk eerder in zijn tegenzin in schrijven. Wat hij deed wilde hij goed doen en goed schrijven kostte hem te veel tijd naar zijn zin. Hij schaaft liever aan een perfect sluitende insectendoos dan aan een tekst.

In 1956 trouwde Henny met de biologe Hans Schreuder. Uit het huwelijk werden twee dochters en drie zoons geboren. Na zijn vervangende dienstplicht (1956-1959) trad Henny in dienst van de Universiteit van Amsterdam. Vanaf 1960 tot 1978 werkte hij eerst aan het Hugo de Vries-laboratorium afdeling Genetica bij Prof. J. Heimans en daarna als wetenschappelijk medewerker bij de vakgroep Genetica van Prof. F. Bianchi. Hier bestudeerde hij de erfelijkheid van de bloemkleur van petunia's. Later was hij, van 1978 tot zijn pensionering in 1988, directeur van de Hortus Botanicus van de Universiteit van Amsterdam. Als dank voor al zijn inspanningen het voortbestaan van de Hortus zeker te stellen ontving hij de Zilveren Museumpenning van de stad Amsterdam.

Door zijn drukke werkzaamheden was de aculeatenstudie wat in het nauw gekomen, maar dat veranderde na zijn pensionering. Vooral de bijen mochten zich weer in een groeiende belangstelling verheugen, zowel die in zijn eigen collectie als die in het Zoölogisch Museum in Amsterdam. In 1991 werd Henny benoemd tot honorair medewerker van het museum.

In het nu volgende zullen we twee aspecten van het leven van Henny naar voren halen: zijn rol binnen de N.E.V. en zijn werk als apidoloog. Dit In Memoriam eindigt met een bibliografie.

De Nederlandse Entomologische Vereniging

Naast onderzoeker was Henny ook een verenigingsmens. In zijn jonge jaren was hij lid van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie. Toen hij te oud werd voor de jeugdbond trad hij in 1950 toe tot de N.E.V. Het was het jaar dat het

Henny Wiering in 1987 in de Amsterdamse Hortus Botanicus.

Internationale Entomologische Congres in Amsterdam werd gehouden dus hij maakte meteen kennis met de entomologie op mondiaal niveau.

Van 1962 tot 1968 en van 1974 tot 1980 was Henny penningmeester van de N.E.V. Ook hier weer valt zijn grondige aanpak op. Hij benaderde de heer B. H. Hendrikse, die namens Nederlandse Overzee Bank zitting had in het bestuur van de Uyttenboogaart-Eliassen Stichting, voor een spoedcurcus financieel beheer. Pikant detail is dat Henny tijdens zijn vervangende dienst bij de Gemeente Giro weggestuurd was omdat hij er een rommeltje van maakte. Het penningmeesterschap ging hem goed af. Na deze twee perioden werd hij als blijk van waardering benoemd tot Lid van Verdienste van de N.E.V.

Dat hij trouw bleef aan zijn werk in de vereniging moge blijken uit het feit dat hij zo veel mogelijk het huishoudelijke gedeelte van de voorjaarsvergaderingen bleef bezoeken. Menigmaal had hij zitting in de kascommissie. Bovendien hielp hij de laatste jaren Terko Simon Thomas met de verzorging van het jaarboek van de vereniging. Op de zomervergaderingen ontbrak hij meestal. Na zijn pensionering was hij vrij te gaan en te staan waar en wanneer hij wilde, dus vertrok hij vaak al vóór de zomervergadering, samen met zijn vrouw Hans, naar het aculeaten- en cultuurrijke Frankrijk. In de jaren tachtig ontstond binnen de N.E.V. een snel groeiende en enthousiaste groep aculeatenliefhebbers. Zij richtten in 1990 de aculeatenwerkgroep op, die later overging in de sectie

Hymenoptera. Van het begin af aan is Henny intensief bij deze groepen betrokken geweest. Hij schreef artikelen voor de nieuwsbrief Bzzz van de Hymenoptera sectie, ging mee op de jaarlijkse excursies en verzorgde drie determinatiedagen in het Zoölogisch Museum in Amsterdam, waarbij hij hielp soorten van moeilijke genera zoals *Hylaeus*, *Micrandrena*, *Lasioglossum* and *Halictus* op naam te brengen. Op deze dagen bleek dat Henny een geboren docent was. Een van zijn laatste activiteiten op dit gebied was een determinatiedag in Zeeland met een aantal in insecten geïnteresseerde natuurbeheerders. Zij hebben veel geleerd en hij heeft genoten van zijn rol als deskundige en leraar.

De apidoloog

Henny bezat een grote kennis op het terrein van de angel-dragers. Toch voelde hij zich het meest aangetrokken tot de familie van de Apidae. Eerst verzamelde hij vooral in Nederland, later ook in het buitenland. In Nederland ging zijn belangstelling vooral uit naar de duinen bij zijn woonplaats Bergen in Noord-Holland. Hij inventariseerde zeker 50 jaar de bijen en wespen van het Noord-Hollands Duinreservaat.

Al tijdens zijn biologiestudie verzamelde hij regelmatig in Frankrijk. Later bracht hij met zijn gezin de vakanties door in Zwitserland, Frankrijk en Spanje. Vrouw en kinderen gingen driftig mee. De rijke vangsten die daarvan het gevolg waren droegen bij aan zijn ontwikkeling tot kenner van de

mediterrane Apidae. Een ander hoogtepunt in zijn entomologische loopbaan waren de vier expedities naar Turkije met Harry van Oorschot en anderen.

Na zijn pensionering ging hij zich ook weer intensief bezighouden met het wetenschappelijk beheer van de Hymenoptera collecties van het museum. Dit leidde tot zijn benoeming als honorair medewerker in 1991. In de afgelopen tien jaar heeft Henny alle binnengekomen Hymenoptera op familie gedetermineerd. De Nederlandse en Europese bijen werden door hem tot op soort gedetermineerd en op systematische volgorde gerangschikt. Dankzij zijn arbeid en expertise heeft het museum nu een goed gedetermineerde collectie van Nederlandse en Europese bijen. Na het verschijnen van het Micheners standaardwerk 'The bees of the world' heeft hij het door Michener voorgestelde systeem zodanig aangepast dat het makkelijk in het museum is in te voeren. Van dat laatste is het niet meer gekomen.

Al bij zijn leven heeft Henny bepaald dat zijn unieke Aculeatencollectie bestaande uit 164 wespengenera (circa 850 soorten) en 62 bijengenera (circa 1200 soorten), opgesteld in ongeveer 300 dozen, zal worden ondergebracht in zijn geliefde museum in Amsterdam.

Zoals al opgemerkt, Henny publiceerde niet veel. Toch kwam daar de laatste tijd verandering in. We noemden al zijn bijdragen aan Bzzz. Kort geleden verscheen er een artikel over de nesten van *Chalicodoma* in Entomologische Berichten. Hij heeft al veel bijgedragen aan de soortteksten der Halictidae voor de nog te verschijnen 'Atlas van de Nederlandse Bijen' en hij was nog bezig met twee artikelen: een over de verspreiding in Nederland van *Lasioglossum sexstrigatum* en *L. sabulosum*, en een over vijf nieuwe *Hylaeus*-soorten in Nederland. Hij heeft deze artikelen helaas niet af kunnen maken. Het mag een troostrijke gedachte zijn dat de vele mensen die hij inspireerde zijn werk zullen voortzetten.

Bibliografie van Henny Wiering met betrekking tot entomologie

(samengesteld door Theo Peeters, Bachlaan 752, 5011 BR Tilburg)

1951. Merkwaardige Hymenoptera-vondst. Entomologische Berichten 13: 208.
 1952. *Epeoloides coecutiens* F. (Hym.-Apid.). Entomologische Berichten 14: 112.
 1952. Twee bijen, nieuw voor de Nederlandse fauna. - Entomologische Berichten 14: 125.
 1954. Over enkele soorten van het geslacht *Prosopis* (Hym. Apid.). Entomologische Berichten 15: 31-32.
 1958. Over enkele Nederlandse bijen (Hym., Apidae). Entomologische Berichten 18: 166-168.
 1964. Een mutatie van *Scoliopteryx libatrix* L. (Lep., Noctuidae) Naschrift. Entomologische Berichten 24: 121-122.
 1970. Twee bijen, nieuw voor de Nederlandse fauna (Hym. Apid.). Entomologische Berichten 30: 235.
 1976 (met Simon Thomas RT). Wespen en bijen, gevangen in de IJsselmeerpolders. De Levende Natuur 79: 108-111.
 1978. Bijen en wespen in de Verbrande Pan. Natura 75: 98-104.
 1980. Jan Pieter van Lith 1912-1979. Entomologische Berichten 40: 81-84.
 1980. Verspreidingsatlas van 64 soorten Nederlandse graafwespen (Hymenoptera: Sphecidae p.p.). Entomologische Berichten 40: 94. [boekbespreking]

1984. Zanden G van der 1982. Tabel en verspreidingsatlas van de Nederlandse niet-parasitaire Megachilidae (Hymenoptera: Apidae). Entomologische Berichten, Amsterdam, 44: 112 [boekbespreking].
 1991. Westrick P 1989. Die Wildbienen Baden-Württembergs. Entomologische Berichten 51: 27-28 [boekbespreking].
 1994. Bitsch J & Leclercq J 1993. Hymenoptères Sphecidae d' Europe occidentale. Vol. 1. Generalités - Crabroninae. Entomologische Berichten 54: 216. [boekbespreking]
 1995 (met Nieuwenhuijsen H). Een voorstel voor de 'aculeatendistricten' van Nederland. Bzzz [Newsletter section Hymenoptera Netherlands Entomological Society] 1: 4-6.
 1996. Bijen en wespen van de Westfriese Zeedijk. Bzzz 4: 18-20.
 1996 (met Nieuwenhuijsen H). Voortzetting van de discussie over aculeatendistricten. Bzzz 3: 6-8.
 1996 (met Nieuwenhuijsen H). *Hoplitis spinulosa* in Nederland. Bzzz 3: 12-13.
 1997. Wie hoort bij wie? Bzzz 5: 16-18.
 1997. Nogmaals: de graafwespen van de Benelux. Bzzz 6: 43-45.
 1999. Hoe zeldzaam is *Colletes hederiae*? Bzzz 10: 27-30.
 1999. *Pemphredon montana*, een nieuwe graafwesp voor Nederland (Hymenoptera: Sphecidae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 9: 142.
 2000. *Dolichovespula omissa* toch inlands! Bzzz 12: 30-32.
 2000. Michener CD 2000. The bees of the world. Bzzz 12: 38-40. [boekbespreking]
 2000. Oproep *Lasioglossum sexstrigatum*. Bzzz 12: 46-47.
 2001 (met Schulten GGM). Ball-shaped nests of *Chalicodoma parietina* (Hymenoptera: Megachilidae) in Italy. Entomologische Berichten 61: 45-51.

Geaccepteerd 19.iii.2002.

Summary

Henny Wiering (5 December 1929 - 13 October 2001) studied biology at the University of Amsterdam from 1948 till 1959. His main subject was genetics, but one of his subsidiary subjects was general entomology. As a student he studied head muscles of *Hylaeus pectoralis*. From 1960 till 1978, as a geneticist, he examined the heredity of colours in *Petunia*. His botanical knowledge led to an appointment as director of the Hortus Botanicus in Amsterdam (1978-1988).

During the major part of his life (1950-2001) he was a respected member of The Netherlands Entomological Society. He was treasurer of this society twice: from 1962 until 1968 and from 1974 until 1980. After 1980 he was a member of the audit committee several times and, together with Terko Simon Thomas, took care of the yearbook of The Netherlands Entomological Society.

Henny Wiering collected aculeates most often in the dunes near his home town in Bergen, Noord-Holland. He went to France many times to collect aculeata. He also made four trips to Turkey, where he collected many interesting specimens. He developed into an entomologist with great knowledge of the systematics of the West-Palaearctic aculeata, especially Apidae. This led to his appointment of honorary member of the Zoological Museum in Amsterdam. Also after his retirement in 1988 he remained active in the section Hymenoptera of The Netherlands Entomological Society. Among his activities was the participation in three identification days on difficult genera like *Hylaeus*, *Micrandrena*, *Lasioglossum* and *Halictus*.